

Marina Garcés

Males companyies

Galàxia Gutenberg

MARINA GARCÉS

Males companyies

Galàxia Gutenberg

Publicat per
Galaxia Gutenberg, S.L.
Av. Diagonal, 361, 2n 1a
08037-Barcelona
info@galaxiagutenberg.com
www.galaxiagutenberg.com

Primera edició: setembre de 2022

© Marina Garcés, 2022
© Galaxia Gutenberg, S.L., 2022

Preimpressió: Maria Garcia
Impressió i enquadernació: Romanyà-Valls
Pl. Verdaguer, 1 Capellades-Barcelona
Dipòsit legal: B 11664-2022
ISBN: 978-84-19075-71-0

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només es pot realitzar amb l'autorització dels seus titulars, a banda de les excepcions previstes per la llei. Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos) si necessiteu fotocopiar o escanejar fragments d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 45).

Índex

<i>Pròleg</i> . Les veus indirectes	7

(inici)

Es pot negar el mal però no el dolor.	15
La llibertat impertinent	21
La boja de la casa	39
Un minut del teixit del temps.	47
Dormir per resistir.	53
Activar el pensament	59

(pausa)

La utopia del cos	69
Guerreres	73
Com ens va la vida	81
Numax, la nostra universitat	89
La meva vida, que no és meva	97
Temps salvatge	103
Digues amor	107
Jo no tinc casa	111

(pausa)

La veu cremada de Sophie Volland	119
Malalts en vida	127
La mort no es pot preveure	131
Una finestra	135

Bateig escolar	139
He vist el que no sé	145
El regne de les ombres	149
Els ulls de comprendre.	155

(fi)

Fonts dels textos	189

PRÒLEG

Les veus indirectes

Les males companyies acostumen a portar-nos per bon camí. No sempre és així, però sense atrevir-nos a anar amb estranys, només podrem seguir sent els mateixos. La filosofia hi té alguna cosa a veure, amb això: és atrevir-se a anar amb gent rara.

A les facultats de filosofia s'hi fan amics estranys, s'hi llegeixen autors estranys i s'hi inicien vides estranyes. Aprendre a pensar és aprendre a trobar l'estranyesa de les paraules, de les nostres maneres de dir i d'estar al món. Estranyar-se del que sembla normal i desitjar ser un estrany entre estranys. Aquest desig pot convertir-se en una actitud estètica, ridícula i autoreferent. D'aquestes poses també n'està ple, el món de la filosofia: de gent que no és rara, sinó que es fa la rara. L'excentricitat es converteix aleshores en un producte acadèmic o cultural, en una teràpia o en una estratègia de seducció. L'estranyesa no es demostra, es troba. No s'escenifica, es comparteix. És un llenguatge secret i discret que només pot ser descobert si abaixem la veu i comencem a escoltar.

S'ha afirmat, sovint, que la veu no és mai pròpia. Que «jo sóc un altre» i que moltes veus ressonen en la de cadascú. Per a les cultures antigues, això té a veure amb les vides múltiples de les ànimes i les seves relacions amb el diví, amb els morts, amb els animals... Per a les societats modernes, això significa que som una expressió cultural en què s'acumula, de manera conscient o inconscient, l'experiència col·lectiva que ens permet existir. No obstant això, encara ens aferrem, potser per afany de contradicció, a la ficció de la veu pròpia. En el cas de l'autoria, aquesta ficció esdevé un argument d'èxit i de poder. La meua veu és meua. La meua obra és només meua. De tan ridícul, és patètic. Però funciona. I així seguim.

La ficció de la veu pròpia s'assenta sobre tres dimensions: qui parla, a qui i amb qui. Així, tenim l'autor (o emissor), el seu públic (o receptor) i la comunitat en què aquesta relació pren sentit (l'acadèmia, l'esfera pública, el cànon cultural, etcètera). Però en aquesta tríada hi falta una pregunta: a través de qui pensem i parlem? En aquest *a través* s'obre una altra geografia del pensament: la de les veus indirectes.

La veu indirecta és explícita quan citem, comentem, glossem o reproduïm paraules i idees d'altres. Aquesta pràctica de préstec s'ha convertit, a través dels segles, en la base de l'activitat acadèmica: citar per legitimar la pròpia veu. Citar bé i a qui correspon és la condició per certificar la pròpia firma i pertinença a una comunitat científica. En aquest sentit, es converteix en una convenció autoritària. Però es tracta d'una pràctica que ve d'antic i que, precisament, fa tot el contrari: compartir les fonts del propi discurs o narració. Tant a Orient com a Occident, és habitual que els antics pensadors comencessin anomenant qui els havia explicat el que anaven a dir. Els grecs eren viatgers i la seva filosofia es va trenar entre les diverses ribes del mar Mediterrani, amb els seus coneixements i les seves històries. De la mateixa manera, qualsevol conte oriental s'inicia com una narració que algú ja ha explicat alguna vegada. Actualment, des de les pràctiques de la cultura lliure, podríem dir que citar o anomenar és obrir el codi font del propi discurs per a aquells que desitgin reprendre'l o recombinar-lo. Alhora, és una expressió d'agraïment cap als qui ens han brindat aquestes paraules, nocions i idees a través de les quals podem seguir pensant i parlant entre nosaltres.

La veu indirecta també pot ser implícita, fins i tot inconscient. Són totes aquelles expressions, modes de pensar i de parlar que impregnen la nostra manera de dir i d'expressar. Si el cos és vulnerable, la veu és permeable. Ho és la veu sonora, perquè entonem tal com hem après a cantar les paraules. Però ho és, sobretot, la veu del nostre pensament: pensem en els tons que anem adquirint i incorporant al llarg de la vida. Deia Wittgenstein que els límits del meu llenguatge són els límits del meu món. Però potser és al revés: els límits dels mons que compartim, ingerim i componem desplacen i refan els límits del que podem arribar a pensar i a dir.

Així, pensar a través d'altres és una pràctica política que desacobla els mons propis i obre els forrellats de les vides privades.

El mite de l'autenticitat penalitza aquesta forma de convivència entre presències estranyes en la pròpia veu. Ha de ser reconduïda cap a allò identificable sota dues estratègies fonamentals: o bé identificar què hi ha d'irreductible en un mateix o bé identificar el mestre o la ideologia que parla per tu. La primera alimenta la idea d'originalitat, de la veritat íntima o del jo com a referència última de qualsevol ficció, idea o veritat. La segona assegura les relacions de filiació ideològica o cultural i organitza el sentit del que passa a partir d'aquestes continuïtats. El mite de l'autenticitat té por de la cacofonia i de la ventriloquia del pensament. Percep com a confusió el que és una forma de companyia. En lloc d'acollir-ho, sospita d'allò estrany i ho expulsa. El mite de l'autenticitat neix de la por a comprendre que el més singular es desprèn d'allò menys propi.

Aquest llibre és una trobada de veus. Comença amb una glosa dels presos esperant la guillotina a *La mort de Danton* de Georg Büchner, i acaba amb la lectura de les cartes que la meua àvia materna va escriure, quan era gairebé una nena, durant la Guerra Civil des de Toulouse i París. La mort pauta l'inici de l'Europa moderna, a França, i la mort segueix marcant el ritme d'un present que no es clou. El passat familiar és un temps inacabat en què es troben les cartes que viatgen en l'últim tren que va sortir de París durant la invasió alemanya i les imatges amb què avui l'Europa ucraïnesa i russa ens recorda el sentit d'una història que hem volgut oblidar. En aquest llibre hi ha molts morts, però són morts molt vius. «Tot està ple de morts», diu un dels personatges de *Le voci di dentro*, d'Eduardo De Filippo, que també apareix en aquests escrits. Hi ha morts en vida i morts que no deixen d'insistir a tornar. Des de les veus indirectes, tots es poden trobar. La filosofia és una forma d'espiritisme, potser, una invocació irònica i tendra en la qual vius i morts poden intercanviar-se els papers i tornar a pensar.

Les males companyies no s'escullen: són fruit de les trobades que no hem pogut evitar. Aquí tampoc no poden ser evitades perquè en aquest cas jo, el meu jo ventríloc, ha construït un lloc a partir de totes elles. Hi ha els condemnats per la Revolució Francesa i la

meva àvia prometent-se, entre dues guerres, amb l'avi que no vaig conèixer mai. Hi ha els mestres amenaçats de mort a Mèxic i les guerrilleres que, al Kurdistan, desafien amb les armes la política assassina d'ISIS i dels seus còmplices internacionals. Hi ha Albert Camus, amb la seva preocupació per un món mentider, i hi ha les veritats parcials i anònimes de la *stripper* Christa Leem, del cineasta Joaquim Jordà, del filòsof Santiago López Petit, de l'anarquista Amparo Poch y Gascón, del gitano «Torete», de Teresa d'Àvila i les seves visions, o de Pol Guasch i el seu amor en flames, entre d'altres. Diderot i Sophie Volland es van estimar més enllà de la seva trobada impossible i van fer de les seves cartes i de les seves cendres una promesa d'eternitat sense Cel. Així ho fem nosaltres, sigui qui sigui que vulgui fer seu aquest plural.

Per què ploreu els infants més petits quan comencen el curs escolar? Cal trencar el vincle per fer possibles altres companyies i emprendre nous aprenentatges. El bateig consagra un plor en el qual se sosté i es renova el sentit de la comunitat. Però aquesta comunitat és fràgil i té moltes ombres. «Aquest no és un lloc bonic per viure», diu una pintada al costat de la piscina d'una comunitat de veïns en una obra de teatre de Josep Maria Miró. El rectangle pintat de blau de la piscina ens recorda que qualsevol intent de protecció és un simulacre i que el benestar sempre està amenaçat. No som lliures. Comprendre-ho és la condició per desprendre's de la temptació reaccionària: perquè no som lliures, podem sortir al món i desafiar les seves condicions. La llibertat no és un atribut o una propietat: és una forma d'impertinència per a la qual només ens poden convocar les males companyies.

En aquestes pàgines hi circula una colla possible, una banda sense líder que, com *Jacques i el seu amo*, potser no sap on anirà, però sí que vol anar a algun lloc. En els últims temps s'ha tornat a imposar la idea que no hi ha futur, o que el futur és el que ha quedat enrere. La humanitat es dirigeix cap a l'abisme o cap al després de tots els després. No és un imaginari nou, però sí que ho són les seves proporcions globals. En un planeta desgastat i en una història sense progrés, les expectatives són un bé escàs i durament disputat i no hi ha horitzons collectius que no siguin catastròfics. La salvació es ven com una assegurança a terminis. Les lectures del present són captu-

rades per aquest dogma apocalíptic, difícil de rebatre quan els fets s'han convertit en premonicions d'un final imminent.

Invocar les males companyies en aquest escenari és un desafiament al collapse de la imaginació. La imaginació té la virtut de moure's lliurement en el temps: és memòria i és projecte alhora. Fa present l'absent per obrir recorreguts que no van ser i despertar les ressonàncies que ens fa falta sentir. Si la llibertat és impertinent, la imaginació és desobedient: no hi entén de punts finals ni acata el poder de l'última paraula. La imaginació té un paper important en la pugna per la veritat perquè el seu punt de partida és l'absència. Què ens falta? Aquesta pregunta obre un buit i interromp el joc de la representació. La companyia i les seves veus indirectes parteixen de la veritat última de la soledat. Hi ha una escena a *La mort de Danton* que no em vaig atrevir a incloure entre els fragments amb què s'inicia aquest llibre de veus i de trobades. Ara crec que és la clau silenciada del llibre mateix i, en el fons, la raó última per pensar.

JULIE: No tens fe en mi...?

DANTON: Què sé jo! Sabem tan poc els uns dels altres! Som com una mena de paquiderms: per més que provem de donar-nos les mans és ben inútil, només podem refregar-nos la tosca pell. Estem molt sols.

JULIE: Però tu em coneixes, Danton...

DANTON: Sí, de la manera que en diem «conèixer»... Tens els ulls foscos i els cabells arrissats i una pell bonica, i em dius contínuament: «Estimat George!»... Però (assenyalant-li el front entre els ulls), i aquí, aquí, què hi ha al darrere? No. Tenim els sentits massa grossers. Conèixer els altres? Abans caldria obrir-nos la tapa del crani i arrencar-nos mútuament els pensaments del cervell!